

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Textilní šperk

Bakalářská práce

Autor: Lenka Szillerová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Textilní tvorba
Vedoucí práce: doc. M.A. Mgr. Mária Fulková
Oponent práce: Mgr. art. Mária Hromadová, ArtD.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Lenka Szillerová
Studium:	P14P0523
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Textilní tvorba
Název bakalářské práce:	Textilní šperk
Název bakalářské práce AJ:	Textile jewelery

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce pojednává o textilní šperku ve formě objektu. Hlavní myšlenkou realizace je vytvořit originální a netradiční textilní šperk, který bude vhodný pro každodenní využití. Cílem je odpoutat se od tradic a zaměřit se na netradiční techniky a zkoušky materiálu. Teoretická část zahrnuje historii a vývoj šperku od antiky po současnost. Dále zahrnuje inspiraci, myšlenky a vývoj realizace.

HODGE, Susie. Proč to je umění. Praha: Slovrat,s.r.o, 2014. ISBN 978-80-7391-876-7. Šperky a ozdoby z mimoevropského světa: Katalog výstavy. Praha: Národní muzeum v Praze, 1991. ISBN 80-7006-007-0. MARKOVÁ, Gabriela. Splétání technikou kumihimo. Brno: CP Books, 2005. ISBN 80-251-0267-X. KŘÍŽOVÁ, Alena. Šperk od antiky po současnost. Praha: NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-311-2. NOVÝ, Petr a Marcela PROVAZNÍKOVÁ. Černá bižuterie. Jablonec nad Nisou: Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, 2008. ISBN 978-80-86397-07-6.

Garantující pracoviště:	Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	doc. M.A. Mgr. Mária Fulková
Oponent:	Mgr. art. Mária Hromadová, ArtD.
Datum zadání závěrečné práce:	14.12.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Textilní šperk“ vypracovala samostatně a použila jsem pouze zdroje, které cituji a uvádím v soupisu literatury. Souhlasím, aby má práce byla zpřístupněna ke studijním účelům.

V Hradci Králové, dne

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. M. A. Mgr. Márii Fulkové za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Zároveň bych chtěla poděkovat oponentce práce Mgr. art. Márii Hromadové, ArtD., která nás úspěšně vedla po celou dobu studia. Velké poděkování patří mé rodině a přátelům za trpělivost, pochopení a trvajícím podporu.

Anotace:

SZILEROVÁ, Lenka. *Textilní šperk*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 56 s. Bakalářská práce.

Práce pojednává jak o textilním šperku, tak o šperku obecně. Teoretická část zahrnuje stručný text o historii a vývoji šperku a zabývá se vybranými autory 21. století. Snažím se zde zjistit, jak se šperk změnil a jaký má význam v této době. V praktické části se zabývám procesem výroby autorského šperku, kterým se snažím vyjádřit individuální postoj k tvorbě. Cílem práce je zaměřit se na netradiční techniky a materiály a vytvořit tak originální šperk pro každodenní využití.

Klíčová slova:

Textilní šperk, autorský šperk, plst', silikon, gáza, netradiční materiály, kolekce šperků

Annotation:

SZILEROVÁ, Lenka. *Textile jewelry*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 56 pp. Bachelor Degree Thesis.

This thesis is describing textile jewelry and jewelry in general. Teoretic part includes brief text about history and evolution of jewelry and shows selected authors of 21st century. I'm trying to find out how the jewelry changed and what is its meaning nowadays. In practical part I'm describing design and production proces of designer jewelry, which I'm trying to express individual approach to design work by. The goal of the thesis is to focus on unconventional techniques and materials and to create original jewel for everyday use.

Keywords:

Textile jewelry, design jewelry, felt, silicone, gauze, unconventional materials, jewelry colection

Obsah

Úvod.....	9
1 Šperk.....	10
1.1 Dělení šperků	10
1.2 Šperk jako cennost.....	11
2 Vývoj šperků	12
2.1 Historie.....	12
2.2 Od antiky po empír	14
2.3 Současný šperk.....	17
2.4 Textilní šperk	21
2.5 Vnímání šperku	25
3 Autorský šperk	27
3.1 Materiál k tvorbě šperku.....	27
3.2 Popis a vlastnosti použitých materiálů	29
3.2.1 Gáza.....	29
3.2.2 Silikonový tmel	30
3.2.3 Plst'	31
3.2.3.1 Dekorační plst'	32
3.2.4 Další použité materiály	32
3.3 Inspirace (první pokusy)	33
3.4 Uchopení vlastní kolekce	34
3.5 (Ne)návrh a výroba.....	35
Závěr	39
Literatura	40
Seznam obrázků.....	42
Zdroje obrázků.....	43
Přílohy	46

Seznam pojmů

Cizelování – tvarování, dekorování plechu pomocí čakanů, železných tyček s různě tvarovanými razicími plochami na konci. Čakan drží zlatník v ruce. Razací úderu kladivem do čakanu se zhotovuje žlábkování, rýhy, vypukliny, důlky, matování ploch; někdy je čakan zhotoven jako malá raznice s drobným dekorem

Filigrán – umělecký předmět nebo ozdoba (šperk), vyrobený z velmi jemného drátku

Granulace – technika spočívající v nanesení jemných zlatých či stříbrných kuliček na povrch šperku

Inkrustace – vkládání kusů různých materiálů do předem připravených otvorů

Lití – způsob výroby různých předmětů tím, že se kapalný (roztavený) kov vlévá do formy potřebného tvaru

Niello – prohlubně (ryté nebo leptané rýhy – drážky) v základním kovu jsou vyplňovány opticky kontrastní šedou nebo černou hmotou

Tepání – jedná se o prohýbání, vytahování, stahování, atd. rovného plechu do výšky, hloubky, do oblých nebo ostrých záhybů, aby bylo dosaženo požadovaného tvaru

Úvod

Tato práce se zabývá tématem textilního šperku. V teoretické části se chci věnovat historii a vývoji šperku, názorným příkladům a nejdůležitějším či nejznámějším autorům. V praktické části pak budu popisovat proces výroby autorského šperku, který byl pro mě, dá se říci, malou osobní odysseou.

V dnešní době plné přebytku, blahobytu a technologické vyspělosti má člověk prakticky neomezené možnosti. Co v minulosti trvalo několik dní, dnes zvládneme za zlomek času. Trendy se mění neuvěřitelnou rychlostí a lidí, kteří je určují, je stále víc a víc. Nikdy jsem se přespříliš neřídila tím, co je zrovna populární a v mé tvorbě je tomu zrovna tak. Ráda sama prozkoumávám a zkouším. Ráda objevuji krásu ve věcech, kde ji ostatní nevidí. I proto jsem si zvolila netradiční materiály a netradiční postupy, které mohou mít přínos pro už tak rozsáhlý svět šperku.

Práce zobrazuje můj pohled na život a odráží životní zkušenosti a poznatky. Chci mimo jiné ukázat, že se lze na věci dívat z více úhlů pohledu. Autorský šperk je mou osobní výpovědí. Spojením netradičních materiálů vyjadřuji symbolicky životní paradoxy a náhody, jichž jsem měla tu čest být svědkem.

1 Šperk

Pod tímto slovem v odborné literatuře většinou najdeme vysvětlení, že šperk je trvalý nebo dočasný, většinou odnímatelný, doplněk, jehož smyslem je krášlit člověka. Můžeme ho též nazvat ozdoba, okrasa nebo klenot. [1, str. 8]

Jak už jsem dříve předestřela, potřeba odlišit se, je pro nás přirozená. Důvodu je hned několik. Může to být potřeba líbit se, což je hlavně nám ženám velice přirozené. Může to být ale i kvůli zastrašení či demonstrace síly. Šperky nám ale také mohou pomoci při námluvách, což je součást jednoho z nejkrásnějších aspektů života. U některých druhů zvířat tuto potřebu můžeme pozorovat také. Například pták lemčík hedvábný zdobí při námluvách své hnízdo barevnými a lesklými předměty, aby tak získal svou samičku. To je pro mě osobně neuvěřitelně krásný důkaz užitečnosti šperku.

Spolu s vývojem oděvu vznikaly a vyvíjely se jako jeho ozdobné doplňky a formovaly se do specifického kulturního projevu – šperku. Někdy se též střetáváme s názorem, že lidé se dříve krášlili, než odívali a že šperk vznikl nezávisle na oděvu. Tento problém se sotva někdy rozřeší. Jisté však je, že šperk je prastará součást kulturních hodnot lidstva a provází jeho dějiny od počátků až do dnes. [2, str. 7]

Postupně se seznámíme s různými pojmy a náhledy na šperk. Budeme se snažit pochopit změny vnímání v průběhu času a řekneme si, jak šperk vnímáme dnes. V mé práci šperkem označuji vše, co jakýmkoli způsobem zdobí svého nositele a charakterizuje jeho osobnost.

1.1 Dělení šperků

Šperky můžeme dělit z různých hledisek, která se v různých směrech prolínají. Dělení slouží k jakési základní orientaci.

Podle účelu:

- a) ozdobné – slouží ke zkrášlení (náhrdelníky, prsteny,...)
 - b) praktické – mají posloužit ke spojení, zpevnění (knoflíky, přezky, jehlice,...)
 - c) pro ochranu – úzce souvisí s magickými či náboženskými představami svého nositele (škapulíře, růžence,...)
- 2) Podle umístění na nositeli:
- a) šperky zdobící tělo – diadémy, náušnice, náhrdelníky, náramky, prsteny, ...
 - b) šperky na oděv – brože, spony na spínání šatů/plášťů, knoflíky, přezky na pásy,...

c) šperky do účesu – hřebeny do vlasů, jehlice, spony do vlasů, čelenky,...

Šperky na oděv či do účesu mohou plnit jak funkci ozdobnou, tak i praktickou.

3) Podle významu:

a) národní/kulturní sounáležitost – např.: žirafí ženy z Thajska: krk ovnutý kroužky; Etiopské ženy: disky ve spodním rtu

b) společenský post – např.: králové: koruny, žezla; akademičtí hodnostáři: masivní řetězy na hrudi

c) příslušnost k životnímu stylu – např. rastafariáni: korálky; punkeři: placky, piercing

1.2 Šperk jako cennost

Ať už je šperk z jakéhokoliv materiálu, jakéhokoliv tvaru, z jakéhokoliv období, vždy ho můžeme označit jako cennost. Jeho nejzákladnější hodnota je dána jeho tržní cenou, ale svou hodnotu může mít šperk také výtvarnou, citovou či symbolickou. Některé šperky jsou již vytvářeny za účelem velkého významu, například koruna. Jiné šperky na hodnotě získávají, například zlatá brož děděná z generace na generaci. Některé šperky i přes svou ekonomicky nízkou hodnotu mají pro svého majitele hodnotu, která se ani vyčíslit nedá.

Šperky mohou také sloužit jako forma platidla nebo zástavy. Proto se také často stávají předmětem krádeží. Jelikož bývají zhotoveny z materiálů, které lze znovu použít, není divu, že se nedochovalo závratné množství cenných šperků z minulosti, které bychom mohli studovat či shlédnout v muzeích. Pro zničení šperku se může ale rozhodnout i sám majitel, aby zpeněžil surovinu nebo si nechal vyrobit šperk, který by odpovídal jeho představě či aktuální módě. [3. str. 141-142]

2 Vývoj šperků

Pro zjištění vývoje vnímání šperku v průběhu času je nutné si připomenout jeho vývoj samotný. Jaké okolnosti a dobové tendence jeho vývoj ovlivnily, co se dělo se společností a jak se měnila podoba šperku?

2.1 Historie

První šperky nalézáme už v nejstarších dobách, kdy člověk začal využívat nástroje. Z toho můžeme usuzovat, že už pravěcí lidé měli potřebu se zdobit. Ženy se tak pravděpodobně tímto způsobem chtěly odlišovat od ostatních a upoutávat pozornost mužů, což je tendence, kterou můžeme pozorovat i u jiných živočišných druhů. Muži se naopak zdobili z důvodu reprezentace své síly a mužnosti. Příkladem mohou být náhrdelníky ze zubů či kostí ulovených zvířat či nepřátel.

Obrázek 1: Náhrdelník ze zvířecích zubů. Pozdní doba kamenná (Regionální muzeum Teplice)

Příkladem nejstarších dochovaných šperků jsou perforované mušle *Nassarius kraussianus*, které byly výzkumníky datovány rokem 100 000 př. n. l. a jež pocházely z Afriky. Podobné mušle s různou datací byly objeveny na mnohých nalezištích po celém světě. Úpravou bylo barvení přírodními pigmenty. Vesměs se jedná o jednoduché šperky. Většinou je zanechána přírodní struktura a povrch. Právě zdobnost a barvení nasvědčují tomu, že byly šperky určené ke zkrášlení.

Obrázek 2: Perforované mušle *Nassarius kraussianus*. Střední doba kamenná

Skutečný rozvoj šperku nastal s objevem kovu. V každé části světa se období kovu liší, a tudíž je složité obecně určit daná období. Šperky se objevují jak v době bronzové, tak v době železné. Plno artefaktů se našlo uložených v zemi v hrobech. Díky víře v posmrtný život jsou artefakty z hrobů nejčastějším dokladem šperků z různých období. Období kovů dalo lidem možnost tvořit, a díky tomu se začalo mnohem více experimentovat s tvary a zdobením. Jejich vlastnosti dovozovaly mnohem více variability než materiál v době kamenné.[5. str. 12-14]

Obrázek 3: Bronzové artefakty z hrobu v Jižní Transylvánii. Doba bronzová

Obrázek 4: Nákrčník ze Skotska. Doba železná

2.2 Od antiky po empír

Již v antice se podoba šperku, v tradičním slova smyslu, dotvořila do stavu, jaký známe dnes. Ve velkých starověkých říších – Egypt, Mezopotámie, Řecko, Řím, Indie a Čína, bylo šperkařství na vysoké úrovni. Jejich techniky se rozšiřovaly a staly se vzorem pro další civilizace.

Rozvíjely se techniky lití, tepání, cizelování, filigrán, granulace, inkrustace drahými kameny a přihrádkový email, zpracování skla, pozlacování. Vysvětlení jednotlivých technik uvádím v seznamu pojmů na začátku práce.

Obrázek 5: Kamej. Řím. 4. století př. n. l. (nalevo); náhrdelník, Řecko (napravo)

Každá kultura měla svou podobu šperků, která se odvíjela od její vyspělosti a především dostupných přírodních zdrojů. Římané například dávali přednost extravaganci a přepychu.

Oblíbili si smaragdy, ženy obzvláště rády nosily perly. Efektní bývaly například jehlice do vlasů zakončené figurkou. Módou jsou prsteny ze zlaté obroučky zdobené kameny. Nechyběly náramky a intaglie. Pro Kelty jsou pro změnu typické zlaté nákrčníky, kombinace geometrických tvarů, později i rostlinné motivy. Dokonale ovládali i sklářské umění, což dokazují skleněné korále a náramky, obvykle modré barvy. Modrá měla magický význam. Prsteny nesloužily pouze jako ozdoba, ale měli plno funkcí – talisman, amulet, značka úřadu, pečeť, klíč, úschovna (třeba pro jed) [1. str. 13-33] [c]

Obrázek 6: Zlatý prsten Ramsese IV. 12. stol. př. n. l. (nalevo); Keltská brož z Hunterstonu. 8. stol (napravo)

Středověké šperky se z počátku velice inspirovaly antickou. Byly používány podobné techniky, ovšem změnil se motivy, které byly ovlivněny především jiným náboženstvím než ve starověku (např. křesťanstvím - vyskytují se biskupské prsteny jako odznaky úřadu, většinou zlaté, někdy i bronzové). Doba byla ve všech směrech velice určována náboženstvím a jeho představiteli, a tudíž i předměty byly více církevního charakteru. Světských šperků se dochovalo jen malé množství. V tomto období se také více prohluboval rozdíl mezi movitými a chudšími vrstvami, což se zřetelně projevilo i ve zdobení se. Oděv se stal zdobným doplňkem společenského života, který plnil i funkci šperku. Bohatnoucí měšťané se prezentovali hlavně svými oděvy, a kdo je nevlastnil, musel si je půjčit. Oděvy patřily k velmi ceněnému majetku, který se opět spíše dědil.

Z velkomoravské doby se dochovaly hlavně typické spony, záušnice a také náprsní kříže. Při stěhování národů v tomto období putující civilizace přejímaly mnohé poznatky.

Zajímavé bylo, že zdobily i brnění, tedy ryze praktický předmět s ochranou funkcí a to emailem, inkrustací drahými kameny, filigrány. Zbraně byly zdobeny technikou niello. [1. str. 35-67] [c]

Obrázek 7: Ozdobný pás. Čechy, 9. stol. (nalevo); Brož metodou niello, Britské muzeum. 13. stol. (napravo)

Obrázek 8: Koruna Monarcha, Byzanc. Email. 11. stol.

Dalším signifikantním obdobím ve vývoji šperku bylo období gotiky. Typickými znaky se stává masivnost a monumentálnost, což je naprostým opakem jemného zpracování velkomoravských šperkařů. Velký vzestup je zaznamenán v období renesance. „Zlatnické dílo se dostává na stejnou úroveň se sochařstvím nebo malířstvím a překonává anonymitu řemeslné tvorby.“ [1] Ve šperkařství už se přestávaly prosazovat církevní motivy a ozdoby. Více

a více se pozornost zaměřuje na člověka, na kvalitu jeho života a tedy i na světské předměty. Pro šperk počátku 14. století je charakteristický pestrobarevný smalt, technika obrývání kovu či obliba drahých kamenů. V baroku byla velice populární pánská móda, kdy muži občas předčívali zdobností ženy. Jejich hlavními doplňky byly spony nebo ozdoby na klobouk, spony na šerpu, knoflíky, prsteny, přezky na boty, šatlény s hodinkami a kord se zlatnický zpracovanou rukojetí. V 17. a 18. století měli zlatníci a klenotníci vysoký společenský status. V období baroka se naopak církevní vliv znovu posiluje a promítá se do celé společnosti a tedy i do šperkařství. Šperk je často pompézní a okázalý. Příznačný je pro barokní šperk také jeho přísná symetrie a plasticita. Rokoko s sebou přináší zdrobnění detailu a jistou asymetrii. Empír navrácí šperku jeho eleganci a klasický řád. S jeho koncem přichází i úpadek zlatnictví a šperkařství. Vlivem vývoje ekonomiky je šperk hodnocen jako komodita – tedy dle hodnoty materiálu, z které byl vyroben. Další rozvoj přichází až se „současností“, kdy se ve šperkařství znovu začne klást důraz na jeho umělecký výraz.

2.3 Současný šperk

Ve 20. století se šperkařství stává nejen uměleckým řemeslem, ale také průmyslovým designem, v němž je návrh oddělen od sériové průmyslové výroby. Zároveň šperk rychleji podléhá proměnám módy a využívá nové technologie, jako přesné lití, lisování či úplná strojní výroba. Drahé kameny se vyrábějí synteticky a od počátku 20. století se objevují levnější a dokonale kultivované perly. V poslední době se oživil zájem o stříbrné šperky i o šperky z ušlechtilých ocelí, případně z karbidu wolframu a dalších nových materiálů. [1. od str. 69] [c]

Na počátku 20. století se šperkařská tvorba dá rozdělit do dvou směrů – tendencí. První tendencí bylo zachovat podobu šperku tak, jak jej známe od antiky. Oproti tomu druhý směr měl za cíl hledat nové možnosti, zkoušet nové techniky a nové materiály. Významný vliv má v tomto období secese a kubismus. Do módy se dostávají diamanty, perly, světlé barvy a oblíbeným výrobním materiálem platina. Začínají se objevovat imitace drahých kamenů a perel, což umožňuje vzniku bižuterie v tehdejší Československu a jejímu průniku na světový trh. Daniel Swarovski je jedním z předních šperkařů této doby a jeho firma se zabývá výrobou šperků dodnes. Dalším neopomenutelným jménem je návrhářka Coco Chanel, jejíž šperky jsou zároveň dominantní součástí oděvů. [3]

Obrázek 9: M. Dietrich a Swarovski krystal, 1932 (nalevo); Swarovski Sputnik design, 1966 (napravo)

V meziválečném období se ve šperkařství začíná používat mimo jiné plast. Jako tvárný, ale zároveň odolný materiál s možností využití široké škály barev si získal oblibu velice rychle. Na konci 40. let přichází nová technologie elektrolytického pokovování, která dává nové možnosti ve výrobě šperku a dále spíše upadá snaha o hledání nového materiálu. Naopak se objevuje nový přístup a vznikají šperky z odpadu. V 50. a 60. letech je patrný značný vliv Op-artu a Pop-artu s jeho hlavním představitelem Andy Warholem. Důležitým zlomem byla v roce 1962 výstava s názvem „Objekt“ v pařížském Muzeu dekorativních umění. Účastníky byli výtvarníci Hans Arp, Georges Braques, Man Roy, Salvador Dalí, Alexander Calder, Pablo Picasso, Jean Dubuffet a další malíři a sochaři. Výstava očekávaně vyvolala bouřlivou reakci u teoretiků i uměleckých kritiků a celkově se setkala s velkým nepochopením. *„Uměleckořemeslnou produkci i nabídku šperků z domů světové módy však ovládly komerční zájmy, strnulé konvence a představa o šperku jako klenotu s funkcí pokladnice rodinných financí.“* Autoři vystavených šperků se snažili o popření dosavadních tradic. Ve svých špercích kontrastně kombinovali ušlechtilé kovy s méně ušlechtilými (například zlato a měď), diamant se staniolem, nebo použili oblázky či keramiku. Tento počín byl velice významný v rámci vývoje šperku a byl nutný k osvobození šperku od jeho tradiční představy. [9] [10] [14]

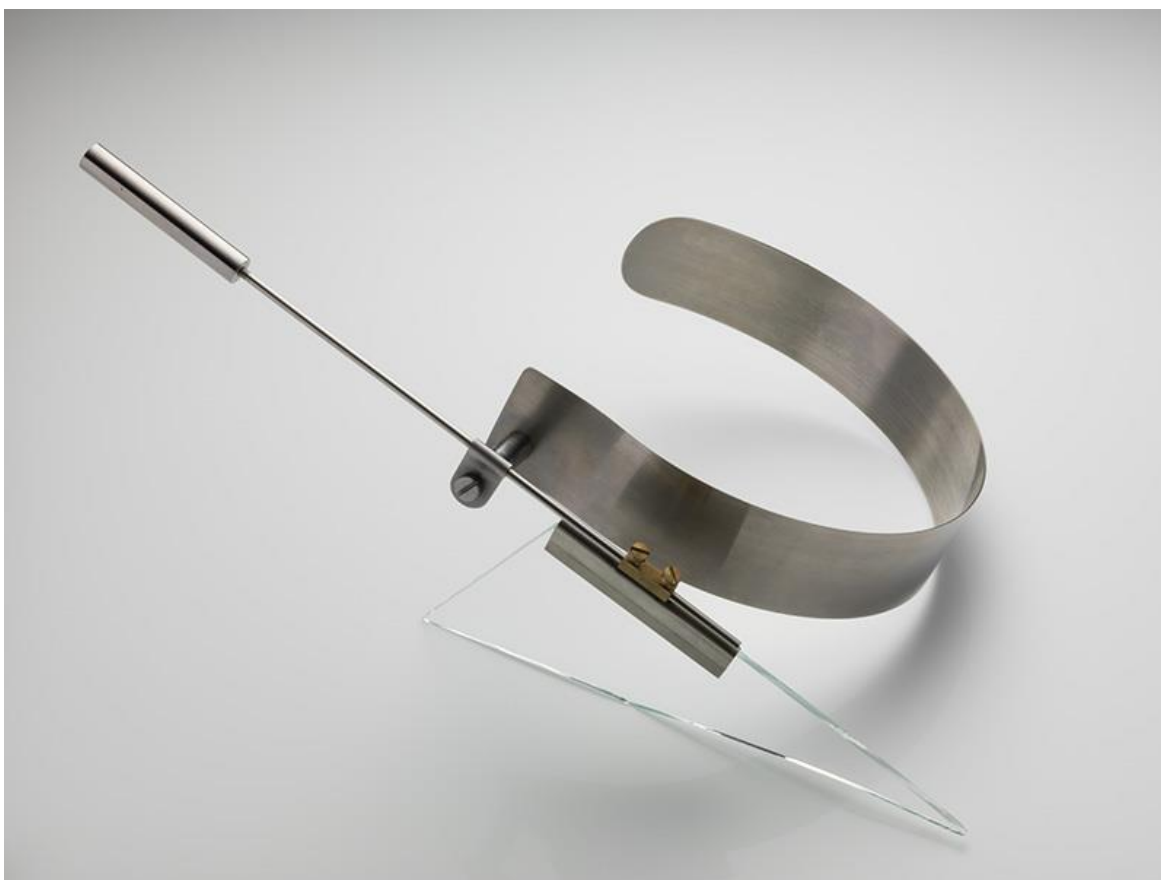
Obrázek 10: šperky Chanel, 1920 (nalevo); Coco Chanel se šperky, 1930 (napravo)

Zaveden je nový termín umělecký nebo unikátní šperk a vymezuje se vedle šperku komerčního, sériově vyráběného. Umělecký šperk se odlišuje od konvenčně chápaného šperku, který má účel převážně reprezentativní, ale hlavně jehož hodnotu určuje drahocennost materiálu. Šperk se stává samostatnou výtvarnou disciplínou, jako jsou malba, plastika, grafika nebo instalace. Zároveň přestává být výsadní záležitostí profesionálních zlatníků a na jeho tvorbě se podílejí stále častěji výtvarníci z jiných oborů jako například malíři či sochaři. Uměleckým šperkem se často autor snaží vyjádřit svou myšlenku či postoj ke světu. Noví autoři a výrobci šperků tak přinášejí i nové materiály. „*Stejně jako ve šperku prehistorickém nebo ve šperku přírodních národů, objevují se v soudobém šperku přírodniny: mušle, kameny zvláštních tvarů nebo barev, kost, rohovina, dřevo, textilní vlákno nebo ptáčí peří.*“ Nabízejí se ale i další materiály charakteristické pro moderní dobu jako ocel, hliník či již zmíněné umělé hmoty. [9] [14]

V Československu se změny konají až počátkem šedesátých let. Poválečná šperkařská tvorba byla poznamenána politickými a společenskými změnami. Mezi čtyřicátými a padesátými lety 20. století byla u nás znemožněna jakákoliv vyhlídka vývoje zlatnictví a šperkařství. Šperk byl zahrnut do oblasti kovovýroby a byla mu upřena jakákoliv umělecká či společenská role. Byl považován jen a pouze za projev mocenského postavení a z této doby vzpomínán jako „*přežitek buržoazní éry*“. Prvním světlou nadějí předznamenávající rozkvětu českého šperku byla kolekce šperků a předmětů z kovu z tvorby studentů a absolventů Vysoké školy umělecko-průmyslové v Praze v roce 1962 na přehlídce Užitého umění mladých. „*Může být považována za počátek pozdějšího rychlého vývoje našeho uměleckého*

šperku. “ Tito umělci ukázali možné cesty ve vývoji českého šperku. „*Svůj handicap v neznalosti obtížného zlatnictví a stříbrnictví vyvažovali odvážným způsobem v kombinaci neobvyklých surovin, v použití přírodnin, oblázků, mušliček a nalezených předmětů.*“ [9] [14]

Do konce osmdesátých let se mohl český šperk konfrontovat s tím zahraničním na různých přehlídkách či výstavách jako například Schmuck-Tendenzen ve Pforzheimu nebo Schmuck- International, Jugend gestaltet a Schmuckszene v Mnichově. Devadesátá léta jsou přelomová nejen společensky, ale i kulturně a přináší svobodu a úplně novou energii, která se v českém šperkařství nevyhnutelně otiskne. Svět se může dozvědět o nás a my se můžeme konečně dozvědět o světě. Můžeme nasávat svobodně veškeré světové tendence, svobodně tvořit a projevit se. Mezi hlavní směry patří postmoderna a hlavní výtvarné osobnosti jsou Vratislav K. Novák a Pavel Opočenský. Dále se tvorba stále více individualizuje a znemožňuje identifikovat její určující tendenci. Obecně lze ale určit dva nejsilnější směry, kterými se šperk ubírá. První směr více zachovává tradiční podobu šperku, který má funkci hlavně zdobnou a druhý směr chápe šperk jako volný objekt či plastiku, přičemž většinou zachovává nositelnost. [9]

Obrázek 11: Váhadlo s objímkou hlavy, V.K.Novák, 1988

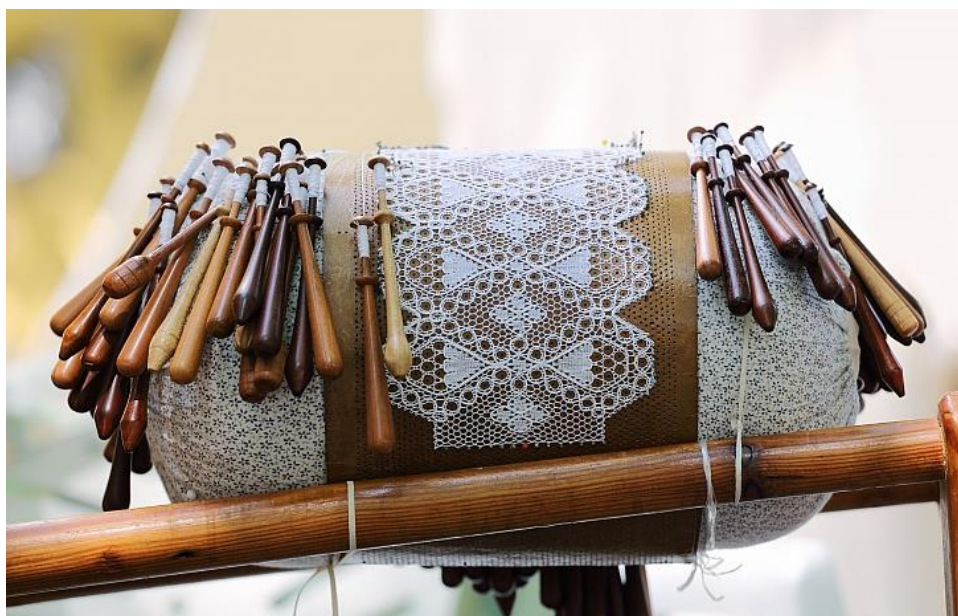
Šperk prošel obrovským vývojem. Vždy odrážel dobu a své tvůrce a pomohl jim vyjádřit a předat své poselství. Pohled a vnímání šperku se diametrálně změnilo a spotřební doba nám dnes dovoluje vnímat šperk jako lehce dostupné zboží s krátkou dobou expirace. A tak někdy vybíráme šperk podle oděvu a někdy oděv dle šperku. Nakonec, jak řekl Karol Weis-slechner „, *všechno je šperk.*“ [9]

Obrázek 12: Brož ze snowboardu, P. Opočenský, 2013

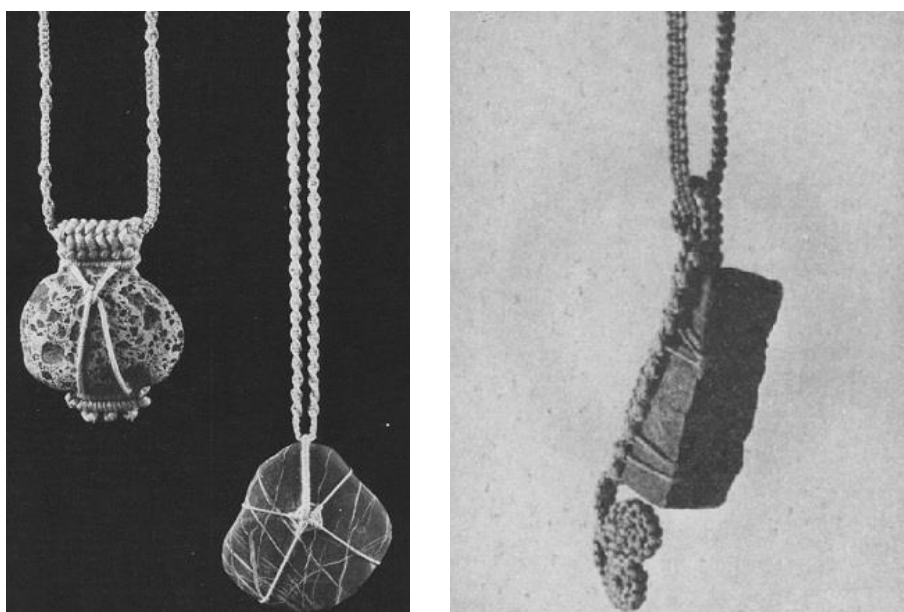
2.4 Textilní šperk

O textilním šperku se často mluví jako o části oděvu a často tomu tak opravdu bylo, s oděvem také většinou souvisí a navíc se jím zabývají zpravidla textilní výtvarníci. Textilní šperk je ovšem natolik unikátní, že se stal samostatným oborem. V českém prostředí je textilní šperk zhotovován hlavně tradičními technikami, jako je paličkování a drhání, díky tomu má také bohatou historii. Způsob zpracování textilního šperku v zahraničí se od českého znatelně liší. Autoři využívají hotových textilií nebo textilních vláken v hrubém stavu (rouno) a inspiraci čerpají hlavně z přírody a jejích krás. [9] [7]

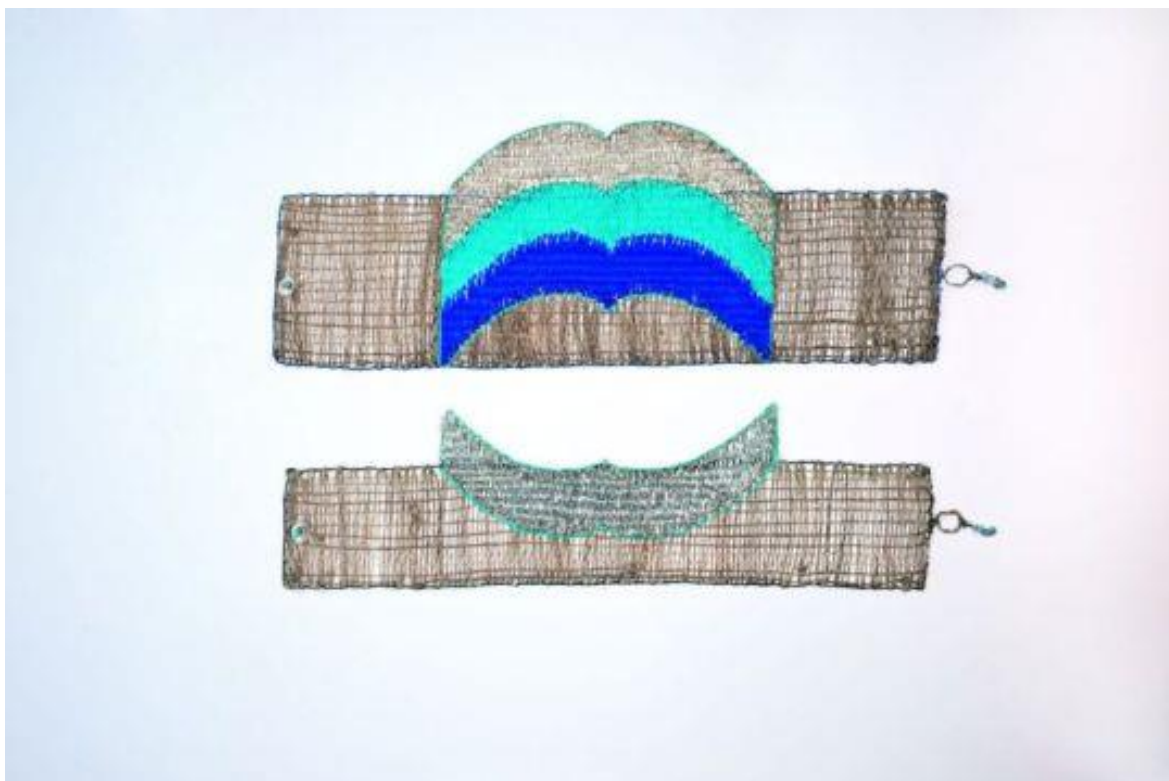
Obrázek 13: Technika paličkování

Počátky textilního šperku na českém území můžeme zaznamenat ve třicátých letech 20. století, kdy Božena Rothmayerová vytvořila oděvní doplňky a šperky použitím techniky šité krajky. Chtěla krajkou pojmout střídově a prakticky a její postupy zjednodušit. Postupem času se propracovala ke staré technice makramé. Mimo jiné zhotovila sadu náhrdelníků z drhaných konopných nití s kamínky buližníku a brekcie, s úlomky jantaru nebo perleti. Základem je nebělená lněná niť, splétaná mnohdy z několika vláken pomocí uzlíků či drhání do jedné šňůrky a do ní jsou následně zavěšovány kamínky zajímavých tvarů. *„Kromě estetického dojmu hraje tu svou roli i hodně důvtipu a znalostí zákonů rovnováhy, aby se kompozice nemotala bezradně ve vzduchu, ale působila dojmem pevnosti a tvůrčí vůle.“* [9] [d]

Obrázek 14: šperky Boženy Rothmayerové

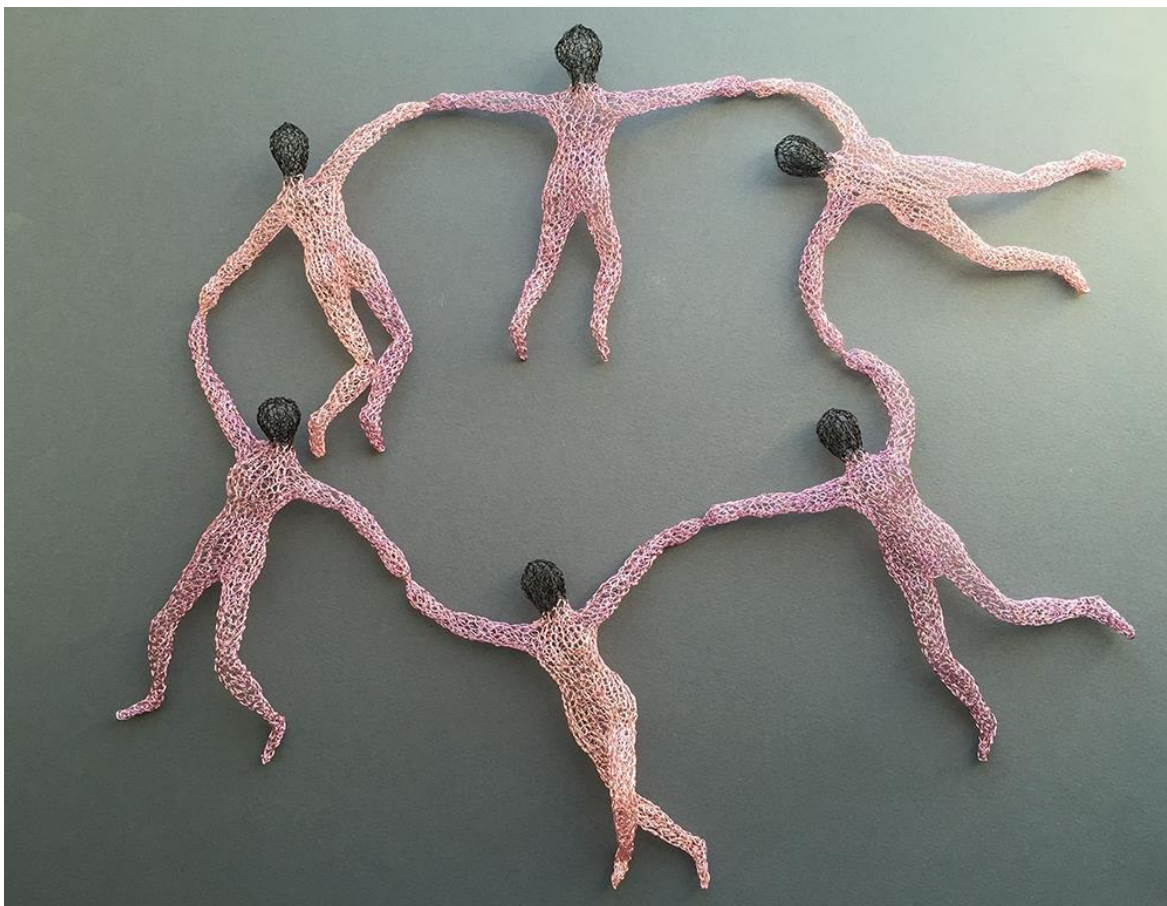
Představitelkou paličkování byla od šedesátých let Marie Vaňková-Kuchyňková. Vytvářela textilní miniatury a šperky z přírodních rezných nebo bělených nití s barevným akcentem zlatého či stříbrného dracounu, leonského předuva či korálek. Techniku paličkování kombinovala se sešíváním, stáčením, provlékáním a podvlékáním jednotlivých částí. Dalším představitelem paličkování byl Jaroslav Prášil. Ten je unikátní pěstováním a zpracováním lnu na vlákno, ze kterého pak dále vyrábí. Kombinuje paličkování se strukturou dřeva, kamene, skla a dalšími neméně zajímavými materiály. [9]

Obrázek 15: Paličková krajka, Jaroslav Prášil, 2003

Dalším autorem používajícím tradiční techniky je Renata Madarová. „Její textilní šperky nejsou vždy jen doplňkem, ale mnohdy i nosným prvkem oděvu.“ Využívá tradiční textilní techniky tkaní, vázání, drhání a útkového rypsu, z materiálů jako je len a vlna. Barevnost volí v jemných tónech hnědé, fialové a zelené. Jako doplněk používá dřevo, a to především dřevěné korálky. [9]

Zcela unikátní jsou šperky Blanky Šperkové a Melánie Skálové. Blanka Šperková vytváří závěsné objekty a náhrdelníky z pleteného stříbrného drátu. Její šperky jsou často trojrozměrné a tvorba přechází od pletených válečků až k náhrdelníkům, do kterých skrývá skleněné kuličky. Podobně zajímavé šperky tvoří i Melánie Skálová, která používá drátkového pletiva upínaného do nerezových objímek, do nichž vkládá skleněné kuličky. Ty se ve šperku pohybují a mění tím jeho podobu. [9] [10]

Obrázek 16: Šperk Blanky Šperkové, To Matisse II

V zahraničním textilním šperkařství bychom našli mnoho zajímavých umělců. Můžeme zmínit například jména, jako jsou Maria Sol Marsico, Lily Yung, Liz Clay, Kay Eppi Nolke, Karin Wagner nebo Bernard Fruh. [f] [g] [h]

Obrázek 17: Náhrdelník od Liz Clay

Obrázek 18: Náhrdelník od Karin Wagner (nalevo); Náhrdelník od Lily Yung, 2006 (napravo)

2.5 Vnímání šperku

Vnímání šperku prošlo za historii lidstva velkými proměnami. Dalo by se říci, že pro nás od nepaměti splňoval roli určitého komunikačního prostředku a to ať už se chcete jen líbit, nebo vyjadřovat příslušnost jakékoliv skupině. Šperk vždy odrážel hlavní vlivy své doby, ať už to byl náboženský středověk, revoluční novověk, romantická a květnatá secese, nebo čistý minimalismus. Prakticky odráží i války, jelikož se v těchto obdobích odmlčel. Vždy žil a rozvíjel se s námi. To platí i pro šperky méně rozvinutých kultur.

Prapůvodně mohl být šperk vnímán jako předmět k atrakci partnera, či odstrašení nepřítele. V době, kdy lidská společenství nebyla velká, nebyla potřeba demonstrovat postavení či majetek a lidé často bojovali o přežití. Se zvětšujícími se společenstvími nám nastává nová potřeba – rozlišit postavení. Lidé ve společenství měli různé funkce, které bylo záhodno rozlišit i vizuálně. Tehdy se začalo s vyjádřením důležitosti šperku nejvíce jeho finanční hodnotou a používali se dostupné kovy a drahé kamení. Šperk jako ozdoba je součástí všech kultur a vrstev. Některá společenství se takto zachovala doposud, například domorodé kmeny – šperky mají především velkou symboliku.

Stále rozšířenější společenství a struktury daly možnost také většímu rozvoji a šíření šperku. Umění bylo již ceněnou disciplínou a technologie zpracování materiálů se stále zdokonalovaly. Šperk byl dostupnější a sloužil již mnoha účelům, ale výrazně pro demonstraci

majetku, postavení či vyjádření úcty nebo víry. Náboženská tematika tvoří celkově výraznou část historie šperku. Šperk s náboženskou tematikou v sobě často spojoval ušlechtlejší význam s marnivostí zkrášlování.

Postupem času se šperk stával stále více dostupný a osobnější. Objevil se též pojem *bižuterie*, což je ozdobný předmět z nedrahých materiálů většinou vyráběný sériově. Sloužil nejprve k uspokojení potřeb nemajetných vrstev obyvatelstva, ale nyní bižuterie neslouží jen jako doplněk pro nižší vrstvy, ale je též ceněným artiklem v oblasti šperkařství. [1, str. 8-10]

V současné době a současném šperku máme již velkou svobodu projevu. Veliký blahobyt dal vzniku nespočtu tendencí a zapříčinil i určité přesycení. I dnes se autoři samozřejmě snaží o nové přístupy a zcela nové podoby šperku. Dnešní technologie a dostatek surovin dovoluje pořídit, vyrobit, či nosit šperk úplně každému, bez ohledu na jeho postavení či majetek a fráze „každé zboží má svého kupce“ zcela naplňuje svůj význam. Šperk zároveň již není doména jenom zkušených a v oboru vzdělaných umělců, nýbrž kohokoliv, kdo si chce zkusit vytvořit vlastní šperk. Každý druh šperku má své příznivce a tak stále vznikají šperky jako klenoty, jako ukázka movitosti, jako cennost i jako finančně dostupná věc, která má udělat radost.

3 Autorský šperk

Autorský šperk tak, jak jej chápu, znamená opravdu jedinečný objekt, jenž vyjadřuje emoce či originální přístup autora a přitom podtrhává svým vzezřením osobitost a charakter svého nositele. Plní funkci vyjadřovacího prostředku, a tak se pro mě stává netradičním doplňkem, nejenom z hlediska použitých materiálů na jeho zhotovení, ale i jeho významu.

Stěžejní prvek celé kolekce je náhoda. Je pro mě ukazatelem něčeho, co se nedá vysvětlit či nemá původ, ale zároveň dokáže ovlivnit mnoho momentů v životě nás samotných. Náhoda dokáže tříštit životní harmonii a řád. Jsme tak mnohdy nuceni se rozhodnout o důležitých momentech během zlomku vteřiny. Stejně tak přemýšlím nad svým šperkem. Vzniká nahodile a výsledek není předem známý. Všechno je velmi pocitové. Šperky vznikali během mých různých existenčních dekad.

3.1 Materiál k tvorbě šperku

První ideou při hledání materiálu byla kombinace textilie s nějakým pro tvorbu šperku neobvyklým materiálem. Stanovila jsem si, že bych chtěla využít vlastností textilií a jejich struktury. Kombinace s jiným materiálem pro mne byla výzvou. Cílem bylo se odpoutat od tradičních materiálů, které se mi vybaví, když se řekne šperk (např. kov, dřevo, sklo, korálky, kameny,...).

Důležitým aspektem pro mě však byl šperk z hlediska praktického. Neměl by nositeli jakkoliv překážet nebo vadit. Je vhodné si vybírat šperky zhotovené z materiálů, které jsou odolné vnějším vlivům (voda, parfěmy, make-up, aj...). Všechny tyto věci také záleží na tom, jaký vztah má nositel ke šperku, zda citový, kdy je nedílnou součástí každodenní potřeby nebo plní jen funkci zdobnou, kdy se velikost, barva, materiál přizpůsobují celkovému vzhledu (účes, oblečení, obuv, atd...). Mně osobně je bližší vztah citový, a proto chci vytvořit odolný šperk pro každodenní užívání.

Při prvních pokusech jsem se snažila zaměřit na věci, které máme běžně v domácnosti. Zkoušela jsem kombinování různých nití s voskem. Dále například silonové punčochy, které jsou zajímavé svou elasticitou. Ty jsem dále záměrně poškozovala a narušovala jejich povrch a vypínala na kovové konstrukce nebo drát. Po několika materiálových zkouškách jsem se však setkala s tím, že při následné realizaci objekty nejsou stabilní ani funkční a prakticky nenositelné. U vosku jsem nacházela úskalí v lámavosti a možné deformaci při zahřátí. U silonových punčoch byla potíží jejich nepoddajnost a hledání způsobu, jak je uchytit

a čistě zakončit. Od těchto materiálů a několika nepodařených zkoušek jsem proto opustila a pokračovala dál v hledání. Neustále jsem se dívala po textiliích, které pro mne svou strukturou byly zajímavé, jako klasický příklad zde mohu uvést krajkou, tyl a šifon.

Nakonec jsem objevila textili, která je součástí každé lékárničky a tou je gáza. Bavila mě nejen kvůli tomu, kolik možností a variant mi umožnila práce s ní, ale také svými vlastnostmi a rozmanitostí druhů. Existují různé šířky, hustota jejích vláken, elasticita nebo naopak nepoddajnost.

Látka byla tedy vybrána a zbývalo tak už jen vymyslet s čím ji kombinovat, abych se dokázala odpoutat od její reálné funkce a dala jí novou. Doslova náhodně se mi naskytla možnost vyzkoušet si práci se silikonem - přesněji silikonovým tmelem. Barevností existuje nespočet. Já jsem si vyzkoušela práci s transparentním a bílým, kde jednoznačně vedl ve všech ohledech ten bílý, navíc silikon je lehce dostupný, relativně dobře se s ním pracuje a po vytvrdnutí je stálý. Tím byl určen druhý materiál a já mohla začít tvořit.

Zvědavost je jedna z lidských vlastností, díky které objevujeme svět a případně se dostáváme k informacím, které potřebujeme. Stejně tak jsem byla zvědavá, jak silikon bude fungovat s dalšími materiály, jako je třeba plst' nebo provaz. Všechny tyto uvedené materiály jsem postupně kombinovala, zkoušela a sjednotila do finálních objektů formou šperku.

Obrázek 19: Zkoušky materiálů I

Obrázek 20: Zkoušky materiálů II

3.2 Popis a vlastnosti použitých materiálů

Pro bližší seznámení se s materiály, které jsem nakonec vybrala ke zhotovení své kolekce šperků, je dobré si popsat jejich vlastnosti a původní využití.

3.2.1 Gáza

Prvním použitým materiálem je gáza, což je bělená bavlněná tkanina v plátnové či perlinkové vazbě. My ji známe hlavně z lékařství, používá se ale i pro vázání knih, jako podkladová tkanina pro výšivky, nebo v technologiích jako plachty, sítě nebo filtry. V oboru lékařství je to například pro fixaci zranění, zástavu krvácení, sterilní krytí ran nebo sádru. Gázou, kterou jsem použila při tvorbě autorského šperku, je klasická lékařská gáza, která je součástí jakékoliv domácí lékárničky.

Obrázek 21: Gáza obvazová a knihařská

3.2.2 Silikonový tmel

Druhým materiálem je silikonový tmel. Silikonové tmely jsou materiály velmi pružné, mrazuvzdorné, odolné vůči UV záření, mají výbornou přilnavost jak na hladké materiály, ke kterým patří například sklo, tak i na porézní povrchy - třeba zdivo a omítky. Vyznačují se tepelnou odolností v širokém rozsahu teplot od $-50\text{ }^{\circ}\text{C}$ až do $+305\text{ }^{\circ}\text{C}$. Některé typy odolávají kyselinám, luhům, slabým rozpouštědlům. Nejsou přetíratelné, proto se vyrábějí v řadě barevných odstínů.

Funkce silikonů:

- Silikony jsou těsniva a jejich primární funkcí je těsnit. Obsahují plnidla a pojiva, která jim propůjčují jejich specifické vlastnosti, využívané při těsnění především proti vlhkosti a hlodavcům. Využívá v případech, kdy potřebujeme utěsnit nepravidelné spáry, která se může roztahovat. Využití může být i dekorativního charakteru: těsnění spár kolem vany apod.
- Až druhořadě používáme silikony k upevnování. Vzhledem k nižší lepivosti pak půjde o předměty s omezenou hmotností a plochou. [b]

Obrázek 22: Silikonový tmel

3.2.3 Plst'

Plst' je další z materiálů, který jsem při tvorbě použila a doplnila tak dva předchozí o další možnosti kombinací. Plst' patří mezi nejstarší textilní materiály používané ve většině průmyslů na různé využití. Vlněná plst' má textilní strukturu složenou z vláken, která jsou zcela fyzicky propletená a unifikovaná podle využití mechanické práce, chemického působení a vlhkosti bez použití pletení, tkaní, stehování, tepelného spojování nebo lepení. Vlněná plst' je vytvořena buď výhradně z jednoho druhu vlněných vláken, nebo kombinací nových a recyklovaných vlněných vláken smíšených s umělými vlákny, rostlinnými vlákny atd.

Pro tento materiál najdeme využití snad ve všech průmyslech. Některé příklady jejího využití lze rozdělit do několika bodů:

- **Předchází vrzání** – pružná struktura plsti dělá z tohoto materiálu ideální prostředek, který zabraňuje vrzání a pískání třených materiálů
- **Těsnění** – elasticita, neodmyslitelná vlastnost vlněných vláken, má za následek výborné použití vlněné plsti jako těsnicího materiálu
- **Izolace** – vlněná vlákna a plst'ový proces přirozeně zadržují teplo a absorbují tekutiny
- **Kontrola hlučnosti** – zmenšuje přenos zvuku, tlumí hluk a také se používá jako funkční i dekorativní zvuková bariéra
- **Filtrace** – pórovitá místa v plsti mimořádně dobře zachytávají a zabraňují přechodu nežádoucím částicím jako prach, saze atd. a také je plst' schopna dlouhodobě odolávat vlivům vody, oleje a jiných chemikálií. Vlastnosti jako pružnost a odolnost pomáhají vlněné plsti být použita jako "tlaková podložka - vycpávka" v obslužném středisku oceli během operací stříhání a řezání. Při této činnosti také plst' pomáhá čistit a odstraňovat nečistoty z ocelového válce
- **Obalování** – může být použita v různých hustotách na obalování a balení a to od vyplňování prázdných míst až po vysoce účinné odpružení a tlumení
- **Leštění** – vlněná plst' se používá k leštění, zalešťování a odstraňování škrábanců na kovových a plastových površích z výrobků z mramoru, žuly a skla
- **Proti vibrování** – vláknitá a pružná struktura plsti má za následek pohlcování vibrací

- **Mazání** – vlněná plst obsahuje porézní strukturu a má zabudované vlásečnicové kanálky, čímž se zlepšuje nasákavost plsti a to pomáhá k přenosu tekutin. Tyto absorbované tekutiny jsou pomalu uvolňovány přes plst', která slouží jako účinný prostředek mazání

Obrázek 23: Obalová plst', filc a vláknitá dekorační plst'

3.2.3.1 Dekorační plst'

Vedle standardních možností využití, je lisovaná či vláknitá plst' díky svým unikátním vlastnostem, rozmanitostí barev a elegantnímu vzhledu ideálním materiálem pro různé dekorační a designové účely a tedy i ve šperkařství.[a]

Obrázek 24: Příkladů šperku z plsti a filcu

3.2.4 Další použité materiály

Šperkařské či bižuterní komponenty nám umožňují šperk dotvořit do finální podoby. Některé jsem však pro čistotu a lepší efekt nahradila magnetem. Své největší využití zde má ocelové lanko potažené nylonem a také lano textilní splétané.

3.3 Inspirace (první pokusy)

První pokusy o šperky vznikly na studijní stáži CEEPUS v Bratislavě, kde jsem využívala převážně materiálů, které jsem měla k dispozici ve škole. Všechny tyto materiály jsou již zmíněny v kapitole výše (viz kap. 1.9).

Tyto prvotní materiálové zkoušky však skvěle předčila gáza se silikonem. Po několika úspěšných i neúspěšných zkouškách, kdy jsem zkoušela, co vlastně tyto dva materiály spolu dokáží, mi tou nejlepší a nejzajímavější variantou přišlo protlačování silikonu skrze gázu. To jsem prováděla různými způsoby, které dále popíšu v kapitole 1.12. Nemohla jsem si ale nevšimnout faktu, že mi protlačený tmel přes textilií připomíná přírodniny a to hlavně podmořský svět, kdy se mi vybavily hlavně korálové útesy či sasanky. V nich jsem také následně hledala inspiraci pro vznik šperků.

Tato ještě ve své době neucelená kolekce dostala proto název Bez korálů, který měl vyjadřovat paradox, že na šperku není použit ani jeden korálek, což je jeden z tradičních materiálů k výrobě šperků, avšak samotná kolekce připomíná korály podmořské. Od začátku pracuji s náhodou. Líbí se mi, že nikdy nevím, co vznikne a tím pádem každý kus je naprosto jedinečný, stejně jako výtvořiny přírody. Důležitá pro mě je i jednoduchost, efektivita a čistota práce, proto jsem se svou první kolekcí rozhodla pojmout prostě a uspořádaně přesto neokázale. Jednotlivé komponenty jsem “navlékala“ na ocelové lanko potažené nylonem a kombinovala se stříbrnými kovovými komponenty.

Obrázek 25: Ukázka z kolekce Bez korálů

3.4 Uchopení vlastní kolekce

Tato kolekce je jakýmsi zhmotněním mých životních zkušeností a přesvědčení. Odrá- zem toho, jak přemýšlím nad životem a výsledkem mého osobního vývoje. Je spojením mnoha faktů a životních paradoxů. Každý materiál je zároveň i metaforou toho, jaký mám pohled na společenskou situaci a na vztahy mezi lidmi. Vždy jsem se snažila do své tvorby vložit příběh. Příběh, ze kterého by lidé pocítili mě samotnou, což je zároveň i to, co chci předat.

Každý den se potýkám s kritikou lidí, ať už na ostatní nebo na sebe samotné. Neustále porovnáváme, někdo s tím horším, někdo s lepším. Kritizujeme, soudíme a porovnáváme tak často, že už naše hlava tyto procesy ani nevnímá, naše srdce ovšem ano. Nejsou naší přirozeností a nebyly v nás vždy. Nejsou totiž potřeba. Každý z nás je originál a unikát. Máme charakteristické znaky, vlastnosti a nedokonalosti, které utváří naši osobitost. A všechna tato diverzita tvoří dohromady nádherný a rozmanitý celek.

První materiální metaforou, kterou jsem pro svůj šperk použila, je *gáza*. Ta na šperku symbolizuje naše *srdce*. Stejně jako u lidí je oku skrytá, jako naše nitro a přesto je to to, co nás dělá námi. Každý přirozeně dáváme na první dojem, tedy ten estetický, což zastupuje druhý materiál a tím je *silikon*. Ten zde znázorňuje náš „obal“. Tím je *kůže*, nebo také maska či image, kterou chceme vyjádřit a to i za pomoci například oblečení, účesu či líčení. Pokud chceme zjistit, jak vlastně silikonové struktury vznikly, musíme šperk lépe poznat, stejně tak to máme s lidmi. Pokud nás někdo zaujme, snažíme se poznat tohoto člověka jako celek. Je pochopitelné, že první dojem většinou udělá vzhled. Někdy si však díky prvnímu dojmu uděláme o někom mylnou představu, na základě které následně chybně jednáme. Proto kladu ve své práci důraz i na to, co je očím skryto.

Jedním z dalších přirovnání, které bych ráda rozvinula, zastupuje *plst'*. V mé práci symbolizuje více významů. Hlavními z nich jsou *jistota* a *soudržnost*, kterou každý z nás potřebuje a chce, ať už je to v partnerském životě, u přátel nebo v majetkové a finanční sféře. Plní funkci na pohled křehkého, „těsnícího“, spojovacího základu. Tento základ kombinuji s nepravidelnou a náhodnou strukturou ze silikonu a gázy.

Dalším aspektem, který bych chtěla zmínit, je intuice. Intuicí se snažím řídit v životě, i při práci a ať už mě zavede kamkoliv, vím, že tak to má být. V této práci jsem intuici využívala často díky proměnlivosti materiálu. Komponovala jsem materiály a pozorovala tvarování a chování silikonu.

Tím nejdůležitějším je však to, že moje šperky mají odrážet životní zvraty a náhody, se kterými nikdo z nás nepočítá a o kterých předem nikdy nevíme. Nikdo z nás neví, co nás čeká nebo jaká je naše budoucnost i přesto, že se ji snažíme plánovat. S vybranými materiály si mohu vymyslet pracovní postup a tvary, které budu komponovat, nikdy však nebudu dopředu vědět, jak přesně budou šperky vypadat. To zároveň znamená, že každý vyrobený kus tvoří originál a tak tvoří rovnou i fyzický návrh, který nelze identicky předem vytvořit.

Při zhotovování práce jsem zvolila tzv. postup „pokus, omyl“. Ráda zkouším nové techniky a přístupy. Pokouším se si najít svou cestu, ale mnohdy narazím na úskalí a mohu začít od začátku. Musela jsem častokrát improvizovat, vždy však vedena svou intuicí.

3.5 (Ne)návrh a výroba

V procesu celé tvorby jsem stále vytvářela nové věci a vznikaly mi stále zajímavější materiálové zkoušky. Proto jsem odepřela jakékoliv návrhy, díky kterým jsem se často v tvorbě cítila svázaná. Omezená představou, která mnohdy do hotového produktu měla daleko. U každé zkoušky hrála velkou roli mechanická síla, emoce a momentální rozpoložení. Z několika materiálových zkoušek a pokusů mi přišly vhodné materiály již blíže popsané v kapitole 1.9.

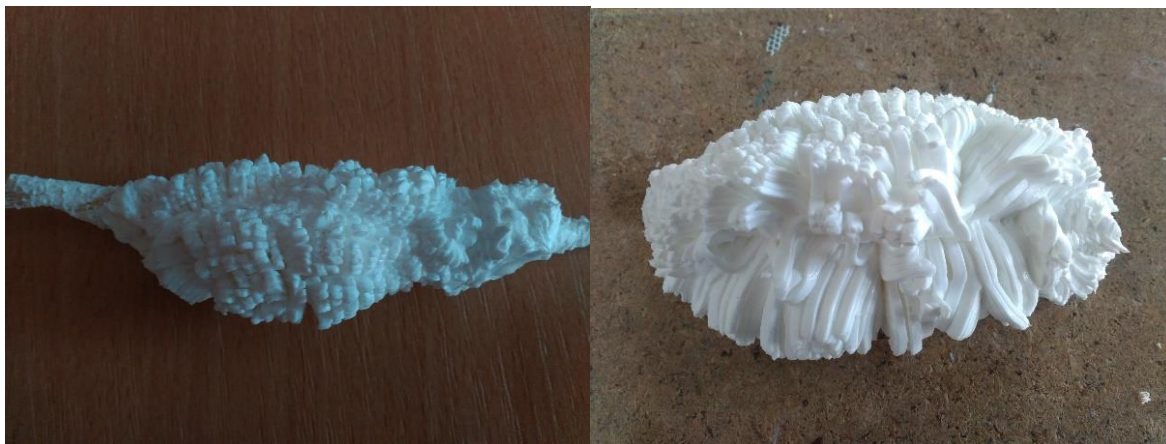
Obrázek 26: Materiálové zkoušky silikon-textilie

Od začátku jsem věděla, že samotný silikon, který se dostává na povrch skrze textilii, tvořil velmi výrazný a zajímavý komponent. Snažila jsem se jej kombinovat spíše se zemitými odstíny barev, aby nevznikl agresivní kontrast mezi vybranými materiály.

Práce se silikonem byla rozhodně zajímavá zkušenost. Čerstvý silikon byl velmi náchylný na jakoukoliv manipulaci a otěr. Silikon musel vytvrdnout, aby získal stálost a byl odolný vnějším vlivům (voda, otěr, pád). Čas kdy silikon tvrdnul, se lišil co do množství tmelu použitého na různé šperky. S menšími kusy šlo pracovat hned druhý den, větší však tvrdly v i řádu týdnů.

Pro největší využití potenciálu textilu a jeho výrazného propsání jsem využila jeho struktury. Různým množstvím silikonu jsem plnila gázu, připravenou plst' a surové lano. Práce s jednotlivými materiály však nebyla vždy totožná.

U gázy jsem použila dva způsoby. Gázu jsem si nastříhala různě velké kusy. Následně na ně aplikovala silikon a ten "zabalila". Po balení přišel proces kroucení, stáčení a mačkání. Gáza vytvářela různé efekty. Bylo vždy zajímavé pozorovat, co vytvoří uspořádání textilie v zákrutu. Také co se stane, když vynaložím víc síly a tlaku. Vzniklo několik textur, které byly spíše prostorového rázu. Ty jsem pak zavěšovala vytvrdnout do prostoru, tak aby nedošlo k poškození neopatrným zacházením. I to však někdy napomohlo vzniku něčeho nového, jiného a autentického.

Obrázek 27: Materiálové zkoušky silikon-gáza

Dalším způsobem bylo protlačování přes hranu (např. stolu). Tím jsem získala spíše plošné komponenty. Z velké většiny nebylo znatelné, že základem těchto jednotlivých dílů je gáza různých textur a vlastností. Vzniklé tvary jsem dále upravovala tak, že jsem přebytek nebo poškozené části odstranila za pomoci nůžek, skalpelu nebo odtržení. Takto přichystala tvary do finální podoby.

Obrázek 28: Schnutí silikonu

Jelikož jsem v minulosti takto s gázou pracovala (viz kapitola 1.10), záměrem bylo ji povznést. Ocelové lanko potažené nylonem jsem tak nahradila lanem textilním. To je charakteristické spletením či stáčením jednotlivých pramenů nití. Lano jsem rozpletla a použila jednotlivé prameny. Na lano, které funguje jako podklad, jsem jednotlivě komponovala vzniklé tvary. Čistoty provedení jsem docílila pomocí nití ze samotného lana (zakončení, spoje) a transparentního lepidla na textil.

Obrázek 29: Textilní lano (nalevo); Materiálová zkouška silikon-lano (napravo)

Práce s lanem se mi natolik zalíbila, že jsem se rozhodla využít lana jako pevného základu pro další textilní šperk. Tentokrát zůstalo v původním stavu. Silikon jsem tlakem dostávala skrz zákruty nití na povrch, kdy opět vznikaly nové efekty. Jednotlivé náhrdelníky se však lišily jen množstvím použitého tmelu a umístěním šperku na těle. Náhrdelník

a náramek jsem zakončila magnety. Tím jsem se docílila absence bižuterních komponentů, které by rušily jakýsi organický vzhled těchto objektů.

Pro poslední šperky této řady jsem zvolila jako základ plst, která je v kombinaci se silikonem více kontrastní než předešlé sady. Jádro šperku jsem vytvořila z nahodile vystříženého tvaru do filcu. Nad formou jsem složitě nepřemýšlela. Tvary jsem zvolila oblé a nepravidelné. Za pomoci suchého plstění jehlou jsem podklad zakryla a tak slouží pouze jako zpevňující prvek. Silikon jsem opět jako u předešlých protlačovala skrz textil (rouno). U dílčích komponentů jsem si volila hustotu zaplštění, díky které se dala částečně ovlivnit plasticita konečného útvaru. Tentokrát jsem opět využila ocelového lanka, které zde splňuje funkci pouze podpůrnou a to hlavně u náhrdelníku a prstenu. Náhrdelník je doplněn také o magnet, díky kterému se spojí jednotlivé tvary v celek. Magnet jsem též využila u brože a to z důvodu, že nijak nenaruší oděv, který brož zdobí.

Obrázek 30: Materiálové zkoušky silikon-plst'

Konečné šperky jsou zobrazeny v příloze. Jsou po praktické stránce kompaktní, odolné a barevně stálé. Vzhledově působí jemně a díky zvolené barevnosti se dají pohodlně kombinovat s jakýmkoliv outfitem. U některých z výše uvedených variant bych podtrhla jejich variabilitu, kdy nositel může dle nálady a zvoleného oděvu přizpůsobit umístění, délku a vzhled šperku podle potřeby.

Závěr

Cílem práce bylo zaměřit se na netradiční techniky a zkoušky materiálů, což bylo splněno a využito při tvorbě mého autorského šperku. Abych se dostala k netradičním postupům a materiálům, shrnula jsem nejprve ty tradiční, skrze historii šperku v teoretické části. Pokusila jsem se také shrnout a popsat vývoj šperku až do současnosti a jeho vnímání společností v průběhu času.

Celý proces vytváření šperku a mojí kolekce byl jeden z nejkreativnějších zážitků doposud. Nejen že jsem si vyzkoušela nové materiály a techniky, ale samotné vytváření pro mě mělo duševní i duchovní význam, který jsem, doufám, alespoň trochu přiblížila. V práci se často snažím vyjádřit a zároveň využít svůj přístup k tvorbě, inspirovaný mým přístupem k životu. Snažila jsem se vytvořit šperky, které budou ztělesňovat mé postoje a formu vyjádření. Podstatou mé tvorby je pro mě vyjádření mě samé, nehledě na obavy, tradice či trendy.

Literatura

Monografie:

- [1] KŘÍŽOVÁ, A., *Dějiny odívání - Šperk od antiky po současnost*. Praha: Lidové noviny. 2015 ISBN 978-80-7422-311-2
- [2] JOHNOVÁ, H., *Lidové umenie na Slovensku Šperk*. Bratislava: TATRAN, 1986. 61-790-86
- [3] KŘÍŽOVÁ, A., a kolektiv. *Ornament – oděv – šperk archaické projevy materiální kultury*. Brno: Masarykova univerzita. 2009. ISBN: 978-80-210-4963-5
- [4] JOKELOVÁ, S., *Dejiny šperku od priemyselnej revolúcie po súčasnosť*. Bratislava: AFAD PRESS, 2005. ISBN 80-88675-95-2
- [5] BLAŽEK, T., *Vybrané kapitoly z dějin šperku*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4623-3
- [6] HRUŠA, K. a kol., *Přehled elementární matematiky*. Praha: SNTL, 1962.
- [7] KATO, Donna. *Šperky, módní a bytové doplňky z polymerové hmoty*. Přel. Radka Dochnalová. 1. vyd. Brno: Toner Press, 2008, 175s. přel. z The art of polymer clay creative surfacing effects. ISBN 978-80-86815-82-4
- [8] KRAJÍČEK, T.; VEBROVÁ, J. a kol. *Slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha: PLOT, 2006. ISBN 80-86523-77-4
- [9] KŘÍŽOVÁ, A. *Proměny českého šperku na konci 20. století*. Praha: Academia, 2002, 1. vyd. ISBN 80-200-0920-
- [10] MILLEROVÁ, Judith. *Šperky: Průvodce pro sběratele*. Přel. Darma Brejlová. 1. vyd. Praha: NOXL, 2004. 256s. přel. z Costume Jewellery. ISBN 80-89179-09-6
- [11] RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Praha: NLN, 2005, 1. vyd. ISBN 80-7106-780-6
- [12] STAŇKOVÁ, J. BARAN, L. *Tradiční textilní techniky*. Praha: Grada, 2008, 1. vyd. ISBN 978-80-247-2035-7
- [13] ŠINDELÁŘ, Dušan. *Estetika užité tvorby*. Praha: Odeon, 1978, 1. vyd.
- [14] VOKÁČOVÁ, Věra. *Současný šperk*. Praha: Odeon, 1979
- [15] ZEMINOVÁ, Milena. *Dějiny uměleckého řemesla Antika a Středověk*. Praha: Ústav bytové a oděvní kultury. 1965

Články:

- 1) VOLEJNÍK, Jaroslav. Šperk a práce z ušlechtilých kovů. *Tvar*, 1951, roč.4
- 2) LOSOSOVÁ, Adéla. Cesta moderního šperku. *Umění a řemesla*. 1965, č.4
- 3) LOSOSOVÁ, Adéla. Zlatý šperk. *Umění a řemesla*. 1964, č.3
- 4) KŘÍŽOVÁ, Alena. Šperk a jeho funkce jako kulturně a časově proměnný fenomén. *Opuscula historie atrium*. 2001, roč.50, č.45, s.67-75. ISSN 1211-7390
- 5) LANGER, Karel. Postavení šperku v dnešní společnosti. *Umění a řemesla*, 1961, č.4
- 6) LANGHAMER, Antonín. Poznámky o tvorbě a výrobě bižuterie. *Tvar*, 1967, č.7
- 7) VYDROVÁ, Jiřina. Božena Rothmayerová a moderní textilní tvorba. *Umění a řemesla*. 1981, č.3
- 8) NOVÁKOVÁ, K. Mezi ozdobou a funkcí. *Jizerská kóta*. 1996. č.3
- 9) MELNIKOVÁ-PAPOUŠKOVÁ, Naděžda. O současné umělecké bižuterii, *Tvar*, 1953
- 10) LAMAROVÁ, Milena: Textilní tvorba Renaty Madarové. *Umění a řemesla*, 1976, č.3
- 11) HLAĐOVÁ, Věra. Žirovnické perleťářství. *Umění a řemesla*. 1980, č.3
- 12) LANGER, Karel. Postavení šperku v dnešní společnosti. *Umění a řemesla*, 1961, č.4

Internetové odkazy:

- [a] <http://www.refima-filc.cz/vyuziti-plsti/>
- [b] https://mujdum.dumabyt.cz/rubriky/stavba/silikony-jak-je-malo-zname_156.html
- [c] <https://www.jf-sperky.cz/historie-sperku>
- [d] <http://www.solmarsico.blogspot.com/>
- [e] <http://misspelpa.blogspot.com/>
- [f] http://www.lilyyung.com/artist_01.html
- [g] <http://www.karin-wagner.ch/index.php?p=2>
- [h] <http://pages.123reg.co.uk/rebeccadallas032766/feltclothingandaccessories/index>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Náhrdelník ze zvířecích zubů. Pozdní doba kamenná (Regionální muzeum Teplice)	12
Obrázek 2: Perforované mušle Nassarius kraussianus. Střední doba kamenná	13
Obrázek 3: Bronzové artefakty z hrobu v Jižní Transylvánii. Doba bronzová	13
Obrázek 4: Nákrčník ze Skotska. Doba železná	14
Obrázek 5: Kamej. Řím. 4. století př. n. l. (nalevo); náhrdelník, Řecko (napravo).....	14
Obrázek 6: Zlatý prsten Ramsese IV. 12. stol. př. n. l. (nalevo); Keltská brož z Hunterstonu. 8. stol (napravo)	15
Obrázek 7: Ozdobný pás. Čechy, 9. stol. (nalevo); Brož metodou niello, Britské muzeum. 13. stol. (napravo)	16
Obrázek 8: Koruna Monarcha, Byzanc. Email. 11. stol.	16
Obrázek 9: M. Dietrich a Swarovski krystal, 1932 (nalevo); Swarovski Sputnik design, 1966 (napravo).....	18
Obrázek 10: šperky Chanel, 1920 (nalevo); Coco Chanel se šperky, 1930 (napravo)	19
Obrázek 11: Váhadlo s objímkou hlavy, V.K.Novák, 1988	20
Obrázek 12: Brož ze snowboardu, P. Opočenský, 2013	21
Obrázek 13: Technika paličkování	22
Obrázek 14: šperky Boženy Rothmayerové	22
Obrázek 15: Paličkovaná krajka, Jaroslav Prášil, 2003	23
Obrázek 16: Šperk Blanky Šperkové, To Matisse II	24
Obrázek 17: Náhrdelník od Liz Clay	24
Obrázek 18: Náhrdelník od Karin Wagner (nalevo); Náhrdelník od Lily Yung, 2006 (napravo)	25
Obrázek 19: Zkoušky materiálů I	28
Obrázek 20: Zkoušky materiálů II	29
Obrázek 21: Gáza obvazová a knihařská	30
Obrázek 22: Silikonový tmel.....	30
Obrázek 23: Obalová plst', filc a vláknitá dekorační plst'	32
Obrázek 24: Příklady šperku z plsti a filcu	32
Obrázek 25: Ukázka z kolekce Bez korálů	33
Obrázek 26: Materiálové zkoušky silikon-textilie.....	35
Obrázek 27: Materiálové zkoušky silikon-gáza	36
Obrázek 28: Schnutí silikonu	37
Obrázek 29: Textilní lano (nalevo); Materiálová zkouška silikon-lano (napravo)	37
Obrázek 30: Materiálové zkoušky silikon-plst'	38

Zdroje obrázků

Obrázek 1

<<http://www.muzeumzatec.cz/kalendar-praveky-a-soucasny-sperk.html>>

Obrázek 2

<https://cdn.shopify.com/s/files/1/0555/6065/files/The-oldest-jewelry-in-the-world_43f55909-0553-417b-89c0-e1ab0cda3b3e.jpg?6896765602726215400>

Obrázek 3

<<https://www.archaeology.org/images/News/1509/Romanian-Bronze-Age-Hoard.jpg>>

Obrázek 4

<<https://i.guim.co.uk/img/static/sys-images/Guardian/About/General/2009/11/4/1257362596875/Iron-Age-treasure-unveiled-001.jpg?w=620&q=55&auto=for-mat&usm=12&fit=max&s=58a72067efb11dfa6d0107aea81a659a>>

Obrázek 5

KŘÍŽOVÁ, A., *Dějiny odívání - Šperk od antiky po současnost*. Praha: Lidové noviny. 2015 ISBN 978-80-7422-311-2 [1. str. 18, 31]

Obrázek 6

- <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/2c/Egypte_louvre_128.jpg/640px-Egypte_louvre_128.jpg>
- <https://sites.google.com/site/bskotyz/_/rsrc/1461698880764/keltske-vystavy/celts-art-and-identity/bro%C5%BE.jpg?height=400&width=341>

Obrázek 7

- <<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRwqmhM7vltV7sMCnzh5U4yY3s2VKFumVwFrPVIZIcvduTFxiK82A>>
- <http://www.britishmuseum.org/collectionimages/AN00476/AN00476431_001_1.jpg?width=304>http://www.britishmuseum.org/collectionimages/AN00476/AN00476431_001_1.jpg?width=304>

Obrázek 8

<<http://www.rodon.cz/admin/upload/ModuleIkona/6747.jpg>>

Obrázek 9

<<https://www.savoirflair.com/fashion/93344/a-brief-history-of-swarovski>>

Obrázek 10

<<https://www.truefacet.com/guide/beginning-brand-chanel/>>

Obrázek 11

<https://www.webumenia.sk/cs/dielo/SVK:SNG.UP-T_501>

Obrázek 12

<<https://celebwiki.blesk.cz/peoplegallery/3418?foto=8>>

Obrázek 13

<<https://primanapady.cz/clanek-2696-palickovani-a-krajkarstvi>>

Obrázek 14

<https://www.palickovani.cz/detail.php?aa=krajkarstvi&pol=3_0#>

Obrázek 15

<<https://fud.ujep.cz/ateliery/prirodni-materialy/jaroslav-prasil/>>

Obrázek 16

<<https://www.mobilia-gallery.com/artists/blanka-sperkova/>>

Obrázek 17

<<https://mocoloco.com/diecut-jewelry-by-lily-yung/>>

Obrázek 18

- <<https://lizclay.co.uk/accessories>>
- <<http://carlottasplendor.blogspot.com/2010/10/karin-wagner.html>>

Obrázek 19 – vlastní foto

Obrázek 20 – vlastní foto

Obrázek 21

- <<https://www.atelierknihy.sk/gaza-a-molitan/kniharska-gaza-klk-neskrobena/>>
- <<https://www.tomscheese.cz/Plachetka-gaza-role-10m-x-45cm-d631.htm>>
- <<https://www.zdravotnicky-material-steriwund.cz/obvazovy-material/4190-gaza-vinuta-4x50cm-4-vrstvy-stericover.html>>

Obrázek 22

- <<https://dress-cs.techinfus.com/uborka/chem-otmyt-silikonovyj-germetik/>>
- <<https://en.wikipedia.org/wiki/Silicone>>
- <<https://www.machinedesign.com/materials/article/21836365/whats-the-difference-between-silicone-and-silicon>>

Obrázek 23

- <<https://rosalie.cz/detail/latkova-dekorativni-plst-filc-20x30-cm-rr01537048>>
- <<https://www.sashe.sk/handmade/textil-plst>>
- <<https://www.fv-plast.cz/plst-obalova>>

Obrázek 24

- <https://www.etsy.com/listing/597815539/?utm_source=Pinterest&utm_medium=PageTools&utm_campaign=Share&utm_term=so.lp.d2.v1&share_time=1526682607000&epik=dj0yJnU9OWewRG1nSVhOdWM4OFMzeFBjMkpaTDN-GUW1zQWRsQmMmcD0wJm49X0t1XzRWbzFKNGRsNFJIZ3gxN-jQtUSZ0PUFBQUFBRI9DWWNB>
- <<https://sosuperawesome.com/post/144981713881/embroidered-brooches-and-art-by-zoomy-on-etsy-so>>
- <https://melkada.com/products/christmas-ball-with-robin-motif-needle-felted-christmas-ornament-christmas-gift?utm_source=pinterest&utm_medium=social>

Obrázek 25 – vlastní foto

Obrázek 26 – vlastní foto

Obrázek 27 – vlastní foto

Obrázek 28 – vlastní foto

Obrázek 29 – vlastní foto

Obrázek 30 – vlastní foto

Přílohy

Příloha A – Ukázky z kolekce Bez korálů (vlastní archiv)

Příloha B – Šperk ze surového lana (vlastní archiv)

Příloha C – Šperk z rozpleteného lana (vlastní archiv)

Příloha D – Šperk – kombinace plsti a silikonu (vlastní archiv)

Příloha A - Ukázky z kolekce Bez korálů (vlastní archiv)

Příloha B – Šperk ze surového lana (vlastní archiv)

Příloha C – Šperk z rozpleteného lana (vlastní archiv)

Příloha D – Šperk – kombinace plsti a silikonu (vlastní archiv)

